

VLOGA MLADINSKEH RAZISKOVALNIH TABOROV V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

" Dušan Plut^x

Vsestranski razvoj mladega človeka, razvijanje njegovih ustvarjalnih sposobnosti predstavlja enega izmed osnovnih splošnih vzgojnoizobraževalnih smotrov usmerjenega izobraževanja. Družbene zahteve so narekovale tudi preobrazbo geografskega izobraževanja s poudarkom na večji aktivizaciji učencev (Verbič, 1981). Uresničitev navedene zahteve ob krčenju števila ur, namenjenih geografiji, dodatno zmanjšuje obseg vsebine geografije. Ob zahtevi po večji aktivizaciji učencev pa se upravičeno poudarja nujnost diferenciacije in individualizacije (Cigler, 1981), saj učencev, ki so voljni in sposobni osvojiti več znanja, ne smemo žrtvovati povprečju.

Zaradi omejenega števila ur, namenjenih geografiji, je narasel pomen tistih dejavnosti in aktivnosti, ki niso vezane zgolj na delo v geografski učilnici in pouk geografije. Razen geografskih krožkov, ki so tradicionalna in ustaljena oblika obšolske aktivnosti, se v programih usmerjenega izobraževanja uveljavljajo naravoslovne dejavnosti, kjer je zastopana tudi geografija (Brinovec, 1981).

V SR Sloveniji pa ima dolgoletno tradicijo tudi vključevanje učencev v geografske skupine v okviru mladinskih raziskovalnih taborov (MRT). Pri gibanju "Znanost mladini" se v okviru Zveze tehničnih organizacij SRS več kot deset let organizirajo MRT, kamor se vključujejo najbolj prizadevni učenci. Predlagajo jih učitelji geografije na osnovi razpisa gibanja "Znanost mladini". Praviloma se prijavljajo učenci višjih letnikov, ki kažejo raziskovalno nagnjenje in željo po poglobljanju znanja s področja geografije. Mentorji MRT so sodelavci in študenti višjih letnikov PZE za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Inštituta za geografijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in občasno tudi učitelji geografije v srednji šoli. Terensko usmerjeno delo na taborih traja navadno sedem do deset dni, ob zaključku pa se pripravi predstavitev rezultatov in razstava. Pri organizaciji taborov sodelujejo tudi občine in krajevne skupnosti, ki kreirajo tudi vsebino dela.

V vsebinskem pogledu ločimo večdisciplinarne in disciplinarne tabore. Med disciplinarnimi, torej popolnoma ali pretežno geografskimi, imajo dolgoletno tradicijo socialnogeografski tabori v Prekmurju. Razen učencev iz SRS sodelujejo tudi učenci iz zamejske Slovenije, tabore pa uspešno organizira Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani. Pri meddisciplinarnih taborih, kjer sodelujejo različne stroke (biologija, geologija, sociologija, geografija, etnologija, zgodovina, fizika, kemija) je vsebina zasnovana po dveh principih: regionalnem - pouda-

^x mag. geog., asistent, Filozofska fakulteta, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12, glej izvleček na koncu Obzornika

rek je na celoviti osvetlitvi določene pokrajine (Koprsko Primorje, Bela krajina), in problemskem - izbrano vsebino (hrana, energija) osvetlijo vse stroke (Dobrava na Dolenjskem, Podčetrtek v Posotelju), v posameznih primerih pa je prihajalo do kombinacije obeh izhodišč (Strunjan pri Izoli). Razen republiških raziskovalnih taborov so se v zadnjem času razmahnil tudi pokrajinski raziskovalni tabori, katere organizirajo klubi mladih raziskovalcev posameznih centrov srednjih šol (Novo mesto, Koper) in posebni študentski raziskovalni tabori, na katerih so študenti geografije obenem mentorji in udeleženci (Mozirje). V zadnjih petih letih je bilo letno 50-60 učencev na MRT v geografskih skupinah. Oglejmo si nekatere rezultate in izkušnje vsebinsko različno zasnovanih raziskovalnih taborov: Desetletno nepretrgano tradicijo imajo v Sloveniji socialno-geografski mladinski tabori na narodnostno mešanem ozemlju Prekmurja. V ospredju je proučevanje geografskih značilnosti pokrajine, povezanih s specifično narodnostno podobo in posledicami bivanja dveh narodov. Razen možnosti spoznanja z raziskovalnimi prijemi geografije na terenu se seznanijo z uspehi dvojezičnosti. Na meddisciplinarno zasnovanem taboru na Dolenjskem (Dobrava) pa je bilo v ospredju proučevanje prehrane in onesnaževanje Krke. Vprašanja prehrane se je lotilo večje število strok, geografska skupina je srž dela usmerila v kartiranje zemljišč: Drugačno vsebinsko zasnovano pa imajo interdisciplinarni tabori v Beli krajini. Posamezne znanstvene discipline (arheologija, etnologija, zgodovina, biologija, geografija) proučujejo tipična raziskovalna vprašanja s področja stroke, družijo jih raziskovanje iste regije: Do interdisciplinarnega sodelovanja prihaja organsko, ob proučevanju določenih regionalnih značilnosti (npr. onesnaževanje vodotokov, kjer tesno sodeluje geografija z biologijo).

V zadnjem času je vse več t.im. pokrajinskih raziskovalnih taborov, katerih se udeležuje večje število učencev določenega centra srednjih šol, pri sofinanciranju pa sodelujejo tudi občine in raziskovalne skupnosti. Tako je klub mladih raziskovalcev centra srednjih šol v Novem mestu pripravil 1981. pokrajinski raziskovalni tabor v Črmošnjicah, kjer je v geografski skupini sodelovalo 20 učencev, proučevanje pa so vodili študenti višjih letnikov geografije. Prednost pokrajinskih raziskovalnih taborov je možnost vključitve večjega števila učencev določene šole, študenti-mentorji pa dobivajo praktične pedagoške izkušnje.

Vključevanje učencev v geografske skupine na MRT daje vrsto vzpodbudnih rezultatov, določeno nezaupanje do raziskovalnih rezultatov učencev je ob pravilnem usmerjanju njihovih hotenj docela neupravičeno. Z dobro zasnovanim programom in usmerjanjem raziskovalnega dela lahko nadomestimo skromnejše poznavanje posameznih delovnih področij geografije, ki so pomembna za uspešno terensko delo učencev. Bistvena je namreč prednost, da se učenci z geografijo, njenimi raziskovalnimi prijemi seznanijo na "živo", na terenu, v pokrajini. Razumljivo je, da je potrebno uporabljati tiste terenske raziskovalne metode, ki jih učenci lahko osvojijo v razmeroma kratkem času (osnove kartiranja, anketiranja, manj zahtevno merjenje). Za učence je zelo pomembno spoznanje o koristnosti in uporabnosti njihovega dela. Potrebno je tesno sodelovanje z občino ali krajevno skupnostjo, kjer potekajo MRT. Sodelovanje na taborih razširi pozna-

vnanje ožje domovine, predstavlja preizkus ali pripravo najbolj zagnanih učencev za študij geografije. Učence ima možnost, da pretehta in preveri svoje sposobnosti in veselje do geografije, predno se odloči, da bo geografijo študiral. Zato je priporočljivo, da se MKT udeležujejo učenci predvsem drugih in tretjih letnikov.

Kljub pretežno pozitivnim izkušnjam o vlogi MKT obstajajo določene pomanjkljivosti, ki bi jih lahko strnili v naslednje:

- skromno število in obseg navodil ter metodoloških pripomočkov za opravljanje terenskega dela,
- pogosto premalo usklajeno načrtovanje in koordinacija dela glede vsebine in raziskovalnih metod posameznih geografskih skupin v različnih MKT,
- premajhna pozornost srednješolskih učiteljev geografije, ki premalo izkoriščajo možnosti in prednosti sodelovanja učencev na MKT,
- pičla medrepubliška izmenjava učencev, ki so pripravljene sodelovati na MKT,
- ohlapna povezanost in združevanje različnih oblik dela učencev v geografskih krožkih, naravoslovnih dejavnostih, raziskovalnih nalogah v okviru gibanja "Znanost mladini" in udeležbo na MKT.

Literatura

1. Brinovec S.: Vloga in položaj geografije pri naravoslovnih dejavnostih, Geografski obzornik 1981/3-4, Ljubljana 1981
2. Ciglar N.: Ugotovitve prvih spremljav pouka geografije v SVIO na Gorenjskem, Geografski obzornik 1981/3-4, Ljubljana 1981
3. Plut D.: Pokrajinski raziskovalni tabori - terenskoraziskovalna oblika usmerjenega izobraževanja, Geografski obzornik 1981/1-2, Ljubljana 1981
4. Verbič M.: Geografija v programih srednjega usmerjenega izobraževanja v SR Sloveniji, Geografski obzornik 1981/3-4, Ljubljana 1981
5. Mladinska raziskovalna tabora Vinica 79 in 80, Ljubljana 1982
6. Mladinski socialno-geografski raziskovalni tabor v Prekmurju 1972-1980, Ljubljana 1981

UDK 911:371.214 (497.12) = 863

Verbič M.
61000 Ljubljana, YU, Zavod SRS za Šolstvo,
Poljanska 28

KONCEPTI GEOGRAFIJE V UČNIH NAČRTIH SR SLOVENIJE
IN PREDLOG SKUPNIH PROGRAMSKIH JEDER V SFR
JUGOSLAVIJI

Reforma vzgoje in izobraževanja skuša temeljito pretresti tudi področje geografije. Novi učni načrti skušajo upoštevati obe nalogi pouka: prostorsko-informativno in poglobljeno vzgojo celotnega mišljenja. Programska jedra nakazujejo cilje in naloge na področju vzgoje in izobraževanja v SFRJ.

UDK 911:371.32 = 863

Košak M.
61000 Ljubljana, YU, Pedagoška akademija, Alendejeva
PRISPEVEK POUKA GEOGRAFIJE K POVEZOVANJU ŠOLE
IN DRUŽBENEGA OKOLJA

Geografija kot vzgojnoizobraževalni predmet nudi številne možnosti za uresničevanje težnje po vključevanju v življenjsko okolje. Take možnosti so pri obveznem programu, pri izvenrazrednem in izvenšolskem programu. S sodobnejšimi življenjskimi oblikami in metodami dela prispeva k podružbljanju geografije in prispeva k bogatitvi spoznanj o okolju in možnostih njegovega razvoja.

UDK 91:371.32 = 863

Brinovec S.
64000 Kranj, YU, Srednja šola pedagoške, računalniške
in naravoslovno matematične usmeritve, Koroška c. 13

OBLIKE OPAZOVANJA PRI GEOGRAFIJI V USMERJENEM
IZOBRAŽEVANJU

Opazovanje pri pouku geografije prispeva k večji aktivizaciji v učnem procesu. Učence je treba uvajati v take metode dela, da bodo geografsko stvarnost spoznali v neposrednem delovnem procesu. Tako bomo lažje realizirali smotre pouka geografije, učenci pa bodo z aktivnim sodelovanjem bolj motivirani za pouk geografije.

UDK 911:371.3 = 863

Ferjan T.
61000 Ljubljana, YU, Šolski center za blagovni promet,
Poljanska 28-A

VLOGA IN POMEN DELOVNEGA ZVEZKA PRI POUKU
GEOGRAFIJE

Vaje v delovnem zvezku navajajo učence na samostojno delo, vzbujajo razgovor, razvijajo samostojno mišljenje. Uporaba delovnega zvezka odpira pot samoizobraževanju. Vaje v delovnem zvezku lahko vključujemo v pouk pri različnih etapah šolskega dela.